

ተናገር

ሕሰብ አስተውዕል ተማራመር ተባራብር

ተናገር፣ ተኸራኸር፣ ተማጎት፣ መሰልካ ንምሕላውን፣ እተወሰደካ ንምምላስ፣ ኣብ ልዕሊኻ ክፍጸም ንዘይ-ትደልዮ ነገር ንምክልኻል ብሕጊ ተማጎት፣ ማለት እዩ።

እዋኑ እዋን-እንናደደሉ ሕርቃና እነስመዓሉ፣ ጥራይ ዘይኮነስ ስጉምታት እንወስደሉ ግብራዊ ስርሓት እንካየደሉ ኮይኑዮ ዝስምዓና።

ተንስእ-ተላዓል ካብቲ ብሓይሊ ንህዝብኻ ጸቂጡ ምሓዝ-ጥራይ ዘይኮነስ፣ ዘጽንቶን ዘጥፍኦን ዘሎ ማፍያዊ ደስቡጣዊ ስርዓት፣ ኣብ ናይ ጎረቤትን-ሓውን ዝኾነ ህዝቢ ትግራይ፣ ከም ዑሱብ ወተሃደ(mercenary) ንደቅና ዘዋስኦም ዘሎ ተግጎት (STOP) ደው በል፣ኣብ ዘይናትካ ጉዳይን ዘይ መሪትካን ውጻእ፣ ክንብልን እዋኑ ሕጂ እዩ።

ነቶም ብዘይ ድልዮቶም ብጉዳድ ዕስክርና ኣብ ሓዊ ተጠቢሶም ዘለዉ ደቅና፣ የሕዋትና ቀሪብካ ብምርዳእ አጽዋርም ናብቲ እንኮ ጸላኢ ህዝቢ ኤርትራ ደስቡጣ ስርዓተ ኢሳያስ ምስ ጉጅልኡ ክቕንጾ ምግባር ካብዛ ሕጂ እዋን እትምረጽ ግዜ ኣይክህሉን እዩ።

ብድሆ ኣንጻር ማፍያ ስርዓተ እሳያስን ውሑዳት ጉጅሉኡን፣ ምስ-ወዲ ማሕበሩ ኮለነል ኣብይ፣ በቲ ኢሰብኣዊ ተግባራቶም ዝተሞርኮሰ፣ ብዓለምለኽ ዝውሰድ ዘሎ ተባብሶታት፣ ዓቕለ-ጽበት ዝብጽሑም መፈንጠርያ፣ ተሎ ተሎ ዝወስድዎ ዘለዎ ስጉምታትን ውሳኔታት፣ ከምዚ እንስምዖን እንርእዮን ዘሎ ኩነት ኮይኑ፣ እቲ ብደምበ ፍትሒ ነዚ ወርቃዊ እዋን፣ ተቐሪቡ ብ-ዘይምጽናሑ እቲ ክገብር ዝነበሮን ከካናውኖ ዘሎዎ ፖለቲካዊ ስርሓት ዘይምክያዱ ስጋብ ክንደይ ድኽመትን ዘይብቕዓትን ዘርኢ ባህሪን ባህልን ኮይኑ ይርአዩና።

ኣብ ደምበ ፍትሒ እቲ ቀንድን ክግበር ዘለዎ ሓበራዊ ባይታ-ቃልሲ፣ ኣብ ሓደ ንኹሉ ዝጥርንፍ ጽላል አቕሓምካ ምቕላስ ንምብጻሕ፣ ኣብ ነባሪ ዕማም ስራሕ ወይ ነባሪ ቅልውላው/ጸዕሪ (ሕማም ሕርሲ) ኮይኑ፣ ፍትሓዊ ሕርሲ-ሓድነት ክበቅዕ ዘይምኽኣሉ፣ ኣብ ክኸዉን ዘይብሉ ወይ ናይ ነፍሲ ወከፍ ሕልሚ ተሞርኮሱ፣ በቢ እዋኑ ዝመጹ አርእስታት እናልዓለ ኣብ ቦታ ሃገራዊ ሞጎተ፣ኣብ ዕላልን ህውተታን ይውዕል ዘሎ ኮይኑዮ ዝስምዓና ዘሎን እንካታተሎ ዘሎና ማራኸቢ ቡዙሃን ኣገዳሲ አርእስቲ'ሎም ዝዛተይሉ ዘለዉን።

ስለምንታይዮ እዚ ዝኸዉን ? ንምንታይ ኢና እቲ ውድዓዊ ዝኾነ ስራሕ ገዲፍና ናብ ኣዘንጋዕን መገዱ ዝሰሓተ ዘተ ዕላል እንኣቱ ? **ዉቁብ ሰብ** ክትስእን ዝገርምንዶ ኣይመስልኩምን ? ምሁራን(intelligentsia) ስጋብ መዓስ ኢኹም ፋሕ ኢልኩም በቢ ወገንኩም ክትዛረቡ ትነብሩ ? ሃገር እኮ ትጽዋዕ እያ ዘላ ። ስለዚ ኢና ተንስእ ተላዓል ዎ-ኤርትራዊ ኢልና፣ ብፍላይ ነቶም ሙሁራትን ሰብ ተሞክሮን ዝዓለመ ጽዊዒት ነቕርብ ዘሎና።

ሕጂ ንህዝብና ኣብ ወጻኢ መንግስቲ ምትካል ዘይኮነስ፣ ነዚ ኣብ ሃገሩ ኮይኑ ዘጽንቶ ዘሎ ማፍያዊ ስርዓት ተማሕዩ ክድርበ እዩ ዘለዎ ኢና ንብል። ነዚ ንምትርጓም ድማ ዝዋዳደር መንግስቲ ዘይኮነስ ሓድነት ህዝብን ልእላውነት ሃገርን ብሓቢርካ ምቕላስን፣ ድምጺ ህዝብኻ ንምዃን ምብቃዕ ጥራይ እዩ ዘዋጽእ ዝብል ርዲኢትዮ ዘሎና።

ዋላ እቶም ዓለምልኻውያን ባይቶታት ይኹኑ መንግስታት'ውን ተዋዳዳደርቲ መንግስቲ ዘይኮነስ፣ ንውድድር ዘብቅዕ ደሞክራሲያዊ ባይታን፣ ግዝአተ-ሕጊን፣ ስነትን ውህደትን ኣብ ውሽጢ ሃገር፣ ስምምዕን ርግኣትን፣ውዑላት ዝካየደሉ ጉርብትናታት ኣብ ዘባና፣ ንዓለምና ክኣ ኣብ ረብሓታት ህዝብታት ዝተሞርኮሰን፣ ምሕዝነትን ምድግጋፍን ምትሕግጋዝን ዘራጋግጹሉ ስርዓተ-ሕጊ ድኣምበር፣ መንን እንታይ ዓይነት ስርዓት ይሃሉ ናይ ነፍሲ ወከፍ ሃገር ውሳኔ ምዃኑ፣ መንግስታት ዓለም ዝኸተሎ ኣጋባብ'ውን እሱ ምዃኑ ፣ ኩላትና እንስሕቶ

አይመስለናን። ስለዚህ እዚ በቢ እዋኑ ዝነፍስ ወረን ውዲ ወረን መንግስቲ ኣብ ዲያስጵራ ዝብል ኣዘራርባ ድኽመትና፣ ብቐዓትና ስጋብ ክንደይ ምኹኑ መምዘኒ እዩ ክንብል ንደፍር።

እቲ በወገና እንርእዮን እንርድኦን ዲሞክራሲ፣ ኣብ ኣብ ሓቢርካ ምቕላስን፣ ዕለታዊ ዘተ፣ ንምምሕያሽ ኣጋባብ ቃልስና፣ ምምዕባል ስነ-ፍልጠትና፣ ምጥንካር ሓድነትና፣ ምጽፋፍ ኣሳራርሓን ምውጣን ግዚያዊ ስትራቴጂታትን፣ ምንጻፍ ሕጋዊ ስርዓትን፣ እቲ ዝዓበየ ክኣ ምጥንካር ሓድነት ህዝብና፣ ምሕላው ልእላውነት ሃገርና፣ ምክያድ ግብራዊ ስርሓት ክኸውን ከሎ፣ ምውጻእ ካብ ነባሪ ስቕቓ ወይ ሕማም ሕርሲ ስቓይን ክንጋላገል፣ ካብ ቡሉል ፖለቲካ ወጺእና ፣ ናብ መስርሕ ግብርን፣ ቃልሳዊ ብድሆና ዕዉት ዝኸነሉ ባይታ ክህሉ ክንዋሳእዮ ዝምረጽ ዝብል ርእይቶ ኣሎና ።

ከምቲ ኣቦታትና ዝመሰልዎ “ ከም ጸርፊ-ሞ ዝገደፍናሎም የብልናን፣ እንተ እተን ኣሓ ግን ወሲዶመን እዮም ” ዝበልዎ ካብ ነዚ ደስቡጣ ስርዓትን መሻረኽቱ ቀዳማይ ሚንስተር ኢትዮጵያ ኣብይ ኣሕመድ፣ ክንጸረፍን ብእኣም ክንትንትንን ንውዕል፡ እሳቶም እንታይ ምኹኖም ባዕላቶም ንስወነቶም ስለ ዝገልጽዎ፣ ንሕና ጉዳይና ወይ ናይ ዝሃና ስራሕ እንገብረሉ ወርቃዊ እዋን ሕጂ እዮም ንስራሕ ንበገስ።

ነቲ በዚኣም ተታሊሉ ወይ ተገዲዱ ኣብ ዘይ ግቡእ ስራሕ ተጸሚዱ ዘሎ ኣካል ሰብነትና ውሉድና፣ ንታ እትመጽእ ዲሞክራሲያዊት ኤርትራ፡ ሰራዊት ክኸውን ዘለዎ፣ ሰሊኽኳ ይኹን ብውርዘይ ኣግባብ ስልቲ ብምጥቃም ክትራኸቦም ብምጽዓር፣ እውኑ ሕጂ ምዃኑን መልእኽትና ኣብ ልቦም ዝሰርጸሉ ምግባር ዝዓበየ ስራሕና ክኸውን ኣለዎ። ስለዚዮ ክኣ እዛ ሃገር ኣብዚ እዋንዚ በዓል ግርማ ወይ ሞጎስ ዘለዎ ፍትሓዊ ሰብ ዘድልዮ፣ ደምበ ፍትሒ ብሓባር ኩሉ (INTELLIGENTSIA) ማእምራን/ኢንተልጅንስያ ክጠምርን ክውክልን ንምግባር ዘዲሊ ጻዕሪ ክገብር የድልዮ እንብል ዘሎና።

ትዝ ዝብለና ናይ ኣቦታትና ዘረባን ምኽርን፣ ከም ኣቦና ሸኽ ከቢረ ዓብደልቃድር ዝበልዎ፡ ህዝባዊ ቃልሲ ንምዕዋት ዝግበር ሰውራዊ ቃልሲ፡ ዕላማኡ ክብሪ እዩ፣ ዋጋ ክብሪ ድማ ሂወት እዩ። ዋጋ ክኸፈል እዩ። እዚ ድማ ኣብ ምዕራፍ ናይቲ ንፍትሒ ዝካየድ ኣህጉራዊ ቃልሲ ሓንቲ ገጽ ንምጽሓፍ እዩ ዝኸፈል። እቲ ዕላማ ፍትሒ ምጭባጥ ወይ እናፈተኸስ ምሚት እዩ። እዚ ቢሂል ኣቦና ኩሉ ግዜ ኣብ ልብና ተወቂኑ ክንዝከርን ምእንቲ ፍትሒ፡ ውልቃዊን ውድባውን ረብሓ ኣወንዚፍ፡ ንፍትሕን ግዝኣተ-ሕጊን ልእላውነት ሃገርን፣ ሓድነት ህዝብናን፣ ብዓለምለኸውን ተፈላጥነት ክርከብ፣ ከም በዓል ማንደላ ዝኣመሰሉ ሓርበኛታት ክህልውና ተኸእሎ ኣሎ፣ ጥራይ ኣብ ርእስ ተኣማምነትን ምክብባርን ነዘውትር'ምበር ክግበር ዘይካኣል ነገር የለን ዝብል ሓሳብዮ ዘሎና።

ከም ርእይቶና ፡ ሓንቲ ነባሪት ንሱ ጥራይ እትሰርሕ ካብ ኩሉ ሕብረተሰብና ዝወጸት ሰፍሕ ዝበለ ቁጽሪ ዘሓቕፈት፣ ኣለዉ ዝባሃሉ ሰብ ተሞክሮን መሁራት ኣካላትን ሓለፍቲ-እምነታት ፣ ደቂ ኣንስትዮ፣ መንእሰያት ዝሓወሰ ሸማግለ ዕርቂ ወይ ምውህሃድ ሸማግለ፡ ዝተፋላለዩ መደበ ስርሓት ሰሪዓ ንድልየትን ጠለባት ህዝቢ ድምጺ እዉን እትኸዉን፡ ስጋብ እቲ ናይ ሓባር ጽላል ዝቐዉም ብሸም ኩልትና ኣብ ዲያስጵራ እትዛርብ ተድሊ ዝብል ሓሳብ ኣሎና። እዚ ክኣ ከም ሓደ ግዝያዊ፡ (commissary) ኮሚሳሪ/ወኪል/ሉኡኽ ህዝቢ ኣብ ዲያስጵራን ወግዓዊ ሕጋዊን ሉኡኽ ኮይኑ ከገልግልን ኣብ ዓለምለኸ መጋባእያታትን መንግስታትን ናይ ለውጢ ቁርብነትናን ሓድነት ህዝብናን ልእላውነት ሃገርና ውሕስነት ግዝኣተ-ሕግን ምኳና ከራጋጽ ይኸእል ዝብል እምነት ኣሎና። ካብዚ ቀጻሊን ነባሪን ቅልውላው/ስቕቓ እትፈትሕ ናብ ሓባር ጽላል እተብጽሕ ክትህሉ እዩ እቲ ተመራጺ ንብል። ነዚ እተወሃህድ ብድለየት ተወፋይነትን ጉዳሳት ኤርትራውያን ተበግሶ ክውሰድ ንጽውዕ። ኩሉ ፍትሓዊ ቃልሲታት ብንጹሃት ዚጋታቱ እዩ ዝጅምርን ኣብ ዓወት ዝበጽሕን ዝብል ተሞክሮ ብረታዊ ቃልስናን ዘይሕለል ባህሪ ቃልሲ ኣቦታትናን ምስክር ኣብ ረሲ ምህላዉ ነቐ ዝይብል እምነትና' ዉን እዮም ሃዩ ተዓወት ተበገስ ዝብል ጽዊዒት ነቐርብ።

(Protagora) ፕሮታጎራ ከም ዝብሎ፣ ገለ ሰባት ፖለቲካዊ ክእለትን ተክኒካዊ ወይ ስነ-ጥበባዊ ስነ-ፍልጠት ምውናን ንህዝባዊ ቅልውላዎት ንምፍታሕ እኹል ኣይኮነን፡ እንታይ ደኣ ፍትሓዉን ርትዓዉን ካብኡ ሓሊፉ ድማ፡ ንጽህናን ሕልናን ሃልዩካ፣ ረብሓ ሃገር ቅድሚ ጠቐሚ ናትካን ውድብካን ክትሰርዕ ምስ እትኸእል ዝብል ኣዘራርባን ምህሮን ጹሑፋትን ለጊሱ ነይሩ ።

(Montesquieu) ሞንታስኩ ከም ዝበሎ፡ እታ ዝተፋላለየን በቢ ዓይነቱ መልክዕ ዝቐረበት ናጽነት ትብል ቃል እያ። ነፍሲ ወከፍ መንግስቲ፣ ህዝቢ ውድባት፡ ን-ናጽነት ከምቲ ንዕኡ ዝጥዕሞ ገይሩ ክጥቀሙላን ከዘውትሩን ይርእ። ንሞንታስኩ ግን ናጽነት ከምቲ እስኻ እትደልዩን እትትርጉሞን ዘይኮነስ፣ እቲ ጉቡእ ናብ ፍትሒ ዝተሞርኮሰ ስርሓት ክትገብር ምስ ትበቅዕ እዩ። ነፍሲ ወከፍ ዜጋ ካብ ሕጊ ወጻኢ ክግብር ከምዘይብሉን ምክትታልን ምቁጽጻርን ከድሊ እዩ ። ነዚ ንምብቃዕ ውሕሰነት ነፍሲ ወከፍ ኣባል ማሕበረሰብ ብቐጥሞ ክቐየድ ምስ ዝካኣል እዩ፣ ናጽነት ደቂ ሰባት ዝዋሓስን ምዕቡሉን ግዝያዊን ስርዓተ-ሕጊ ክባሃል ዝካኣል ዝብል ሰፊሕ ኣስተምህሮ መጻሕፍትን ለጊሱ።

እዚ ሰነ-ፍልጠት ምስቲ ኣቦታትና ዘውረሱና ማሕበራዊ ስርዓተ ሕግን፡ ሙሁራት ኣካላትና ዕለታዊ ኣስተምህሮ ዝልጉስሉናን ዝዛመድ ምዃኑ ክንርድኦ ግዴታ ኣሎና። እቲ ዘድሊ ምስ ዝመጸ ዘራጊቶ ምህውታት ዘይኮነስ ናይ ፍትሒ ዕርፊ ኣጽኒዕካ ምሓዝን ማዕረ ግዜ ምጉያይን እዩ እናበልና ናብ ዝመጽእ የራኽበና።

ሕጂ'ውን ሕሰብ ኣስተውዕል ተማራመር ተባራርበር

ኣቐረብቲ ፍትዊ ክፍለ ምስ ብዙ ብቱኛሊ